

موضوع: اعداد صلاة الوتر غفيله

بجثمان در این بود که تمام نمازهای مستحبی باید دو رکعتی خوانده شود و صاحب عروه نیز فرمود: «يجب الإتيان بالنوافل ركعتين ركعتين إلا الوتر، فإنها ركعة . و يستحب في جميعها القنوت حتى الشفع على الأقوى في الركعة الثانية وكذا يستحب في مفردة الوتر»^۱، و این با توجه به روایاتی که داریم مبنای امامیه می باشد خلافاً للعامة که اینطور قائل نیستند لذا شیخ طوسی در خلاف می فرماید: «مسألة ۲۶۷: ينبغي لمن يصلي النافلة أن يتشهد في كل ركعتين و يسلم بعده، و لا يصلي ثلاثاً و لا أربعاً و لا ما زاد على ذلك بتشهد واحد، و لا بتسليم واحد، و أن يتشهد في كل ركعتين و يسلم، سواء كان ليلاً أو نهاراً، فان خالف ذلك خالف السنة.

و قال الشافعي: الأفضل أن يصلي مثنى مثنى ليلاً كان أو نهاراً، فاما الجواز فإنه يصلي اي عدد شاء أربعاً أو ستاً أو ثمانياً أو عشراً شفعاً أو وترًا، و إذا زاد على مثنى فالأولى أن يتشهد عقيب كل ركعتين، فان لم يفعل و تشهد في آخرهن مرة واحدة أجزاءه. و قال (الشافعي) في الإملاء و ان صلى بغير إحصاء جاز، قال: و به قال مالك.

و قال أبو حنيفة: الأفضل أربعاً أربعاً ليلاً كان أو نهاراً. و قال أبو يوسف و محمد (از شاگردان ابوحنیفه هستند) بقوله نهاراً و بقول الشافعي: ليلاً، قال: و الجائز في النهار عددان مثنى أو أربعاً، فإن زاد على أربع لم يصح، و الجائز ليلاً مثنى مثنى، و أربعاً أربعاً، و ستاً ستاً، و ثمانياً ثمانياً، فان زاد على ثمان لم يصح. دليلنا: إجماع الفرقة و طريقة الاحتياط لان ما قلناه مجمع على جوازه، و ما قالوه ليس عليه دليل بل فيه خلاف.

و روى مالك عن نافع عن ابن عمر، ان رجلاً سأل رسول الله صلى الله عليه و آله عن صلاة الليل؟ فقال عليه السلام:

"صلاة الليل مثنى مثنى، فإذا خشي أحدكم الصبح صلى ركعة واحدة توتر له ما قد صلى".

و روي عن ابن عمر من غير طريق مالك ان النبي صلى الله عليه و آله قال: "صلاة الليل و النهار مثنى مثنى".

و ظاهر هذين الخبرين يدل على أن ما زاد على مثنى مثنى لا يجوز.

و روت عائشة قالت: كان رسول الله صلى الله عليه و آله يصلي فيما بين أن يفرغ من صلاة العشاء الآخرة الى ان ينصدع الفجر إحدى عشرة ركعة يسلم في كل ثنتين و يوتر بواحدة.^۲

دیروز عرض کردیم در وسائل الشیعة و در باب ۱۵ از ابواب اعداد الفرائض و نوافلها ۱۸ خبر ذکر شده؛ اخبار ۱ و ۴ دلالت دارند بر اینکه نماز مستحبی دو رکعت دو رکعت می باشد و همچنین دلالت دارند بر اینکه می تواند ما بین شفع و وتر فاصله بیاندازد و کارهای معمولی خودش را انجام بدهد، البته توجه داشته باشید که به شفع گاهی وتر نیز گفته می شود.

اخبار ۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ دلالت دارند بر اینکه شفع و وتر دو نماز مختلف می باشند که نماز شفع دو رکعت با یک تشهد و سلام و نماز وتر نیز یک رکعت با یک تشهد و سلام می باشد خلافاً لأبوحنیفه که شفع و وتر را یک نماز حساب کرده و می گوید باید یک نماز سه رکعتی به نام وتر خواند و در رکعت سوم تشهد و سلام داد.

اخبار ۱۶ و ۱۷ دلالت دارند بر اینکه می توان شفع و وتر را با هم خواند و در پایان رکعت سوم یک تشهد و سلام داد که این بر خلاف طریق مشهوری است که از اهل بیت علیهم السلام رسیده، حالا این دو خبر را می خوانیم تا مطلب روشن شود:

خبر اول: ﴿وعنه، عن النضر، عن محمد بن أبي حمزة، عن يعقوب بن شعيب قال: سئلت أبا عبد الله عليه السلام عن التسليم في ركعتي الوتر فقال: إن شئت سلمت وإن شئت لم تسلم.﴾^۳

شیخ طوسی از حسین بن سعید، از نضر از محمد که فرزندان ابو حمزه ثمالی هستند، از یعقوب بن شعيب، خبر سنداً صحیح است.

^۲ وسائل الشیعة، شیخ حرعاملی، ج ۳، ص ۴۸، ابواب اعداد الفرائض و نوافلها، باب ۱۵، حدیث ۱۶، ط الاسلامیة.

^۱ العروة الوثقی، سید محمد کاظم یزدی، ج ۲، ص ۲۴۶، ط جماعة المدرسین.

^۲ الخلاف، شیخ طوسی، ج ۱، ص ۵۲۷، مسئله ۲۶۷.

الحکمی عن مجمعه : " إن الدلیل على عدم الزیادة والنقیصة غیر ظاهر ، وما رأیت دلیلاً صریحاً على ذلك ، نعم ذلك مذکور فی کلام الأصحاب ، والحکم به مشکل ، لعموم مشروعیة الصلاة ، وصدق التعریف المشهور على الواحدة والأربع ، ولهذا جوزوا نذر الوتر وصلاة الأعرابی مع القید اتفاقاً ، وعلى الظاهر فی غیرهما ، وترددوا فی کونهما فردي المنذورة المطلقة أم لا ، ولو كان ذلك حقاً لما كان لقولهم هذا معنى ، ویؤیده صلاة الاحتیاط فإنما قد تقع ندبا مع الوحدة ، فیحتمل أن یكون مرادهم الأفضل والأولى . إلى أن قال . : أو أن مرادهم بقولهم كل النوافل أنهم لم یجدوا فیها ما هو رکعة أو أزید من رکعتین سوى الوتر وصلاة الأعرابی " إلى آخره . وهو عجیب إذ عدم الدلیل بعد التسلیم کاف فی العدم ، وعموم مشروعیة الصلاة لا یشبث کیفیة من الكمیة ونحوها قطعاً... الى : وأغرب منه الاستناد إلى جواز نذر الوتر وصلاة الأعرابی بعد ثبوتهما بالدلیل... الى آخر کلامه الشریف. »^۵ .

بقیه بحث بمانند برای فردا إن شاء الله تعالی

والحمد لله رب العالمین و صلی الله علی

محمد و آله الطاهرین

خبر دوم: ﴿وعنه، عن النضر، عن محمد بن أبي حمزة، عن معاوية بن عمار قال: قلت لأبي عبد الله عليه السلام في ركعتي الوتر، فقال: إن شئت سلمت وأن شئت لم تسلم.﴾^۴ .

خب و اما مضمون خبر ۱۸ از این باب ۱۵ نیز مقداری فرق دارد ولی تقریباً مانند همان اخبار ۱۶ و ۱۷ می باشد، خبر این است: ﴿وعنه عن محمد بن زیاد، عن كردويه الهمداني قال: سألت العبد الصالح عليه السلام عن الوتر فقال: صلّه.﴾^۵ .

خب و اما این سه خبر با اخبار دیگر و آنچه که گفتیم تعارض می کنند که در این صورت باید طبق قواعد عمل کنیم و امام صادق علیه السلام فرمودند حین تعارض "خذ بما اشتهر بين اصحابك و دع الشاذ النادر" که بین اصحاب خلفاً عن سلف مشهور این است که دو رکعت نماز شفع می خوانند و سلام می دهند و بعد یک رکعت نماز وتر می خوانند و سلام می دهند.

ما سه جور شهرت داریم؛ فتوایه، عملیه و روایه، شهرت فتوایه به تنهایی حجت نیست و ما باید مدرک فتاوا را ببینیم و شیخ انصاری رحمة الله علیه در رسائل داشت که "ومن الظنون التي توهم حجيتها الشهرة الفتوائية".

شهرت روایه مثل ما نحن فيه است که یک دسته از روایات مشهور بین اصحاب هستند و دسته دیگر شاذ و غیر مشهور هستند که طبق فرمایش امام صادق علیه السلام باید مشهور بین اصحاب را اخذ کنیم و شاذ نادر را رد کنیم و در اینجا نیز مشهور دو رکعت شفع و یک رکعت وتر هر کدام با یک تشهد و سلام می باشد.

شهرت عملیه این است که اگر خبری ضعیف باشد ولی اصحاب به آن عمل کرده باشند ضعفش جبران می شود و به حجیت می رسد.

یکی از کسانی که در اینجا قول به خلاف دارد مقدس اردبیلی می باشد، صاحب جواهر و مفتاح الکرامه این اختلاف نظر مقدس اردبیلی را نقل کرده اند که ابتدا کلام صاحب جواهر را می خوانیم که اینطور فرموده: «نعم قال المقدس الأردبيلي في

^۴ وسائل الشیعة، شیخ حرعاملی، ج ۳، ص ۴۸، ابواب اعداد الفرائض و نوافلها، باب ۱۵، حدیث ۱۷، ط الاسلامیة.

^۵ جواهر الکلام، شیخ محمد حسن نجفی جواهری، ج ۷، ص ۵۴، ط ۴۳ جلدی.

^۴ وسائل الشیعة، شیخ حرعاملی، ج ۳، ص ۴۸، ابواب اعداد الفرائض و نوافلها، باب ۱۵، حدیث ۱۷، ط الاسلامیة.